

İKV BİLGİ NOTU

GÜVENLİK VE SAVUNMA İÇİN STRATEJİK PUSULA

Yeliz ŞAHİN, İKV Kıdemli Uzmanı

- AB güvenlik ve savunma politikasının 2030 yılına kadar izleyeceği rotayı çizecek Stratejik Pusula belgesi¹, AB Dışişleri Bakanları tarafından 21 Mart 2022 tarihinde kabul edildi. Stratejik Pusula'nın, 24-25 Mart tarihlerinde gerçekleşecek AB Zirvesi'nde AB liderleri tarafından benimsenmesi bekleniyor.
- 2020 yılının ikinci yarısında Almanya'nın AB Konseyi Dönem Başkanlığı sırasında başlatılan ve ilk kez 27 AB Üye Devleti'ni kapsayan ortak bir tehdit değerlendirmesi ile ilerleyen Stratejik Pusula'nın ilk taslağı 15 Kasım 2021 tarihinde AB dışişleri ve savunma bakanlarının görüşüne sunulmuştu.
- Stratejik Pusula'nın, ilk taslağının sunulduğu günden bu yana, Ukrayna-Rusya savaşının da etkisiyle altı kez revize edilerek son şeklini aldığı biliniyor. Ukrayna müdahalesinin ardından Rusya'ya yönelik dilin Baltık ülkeleri ve Polonya'nın etkisiyle oldukça sertleştirildiği ve belgenin 28 sayfadan 47 sayfaya çıktığı dikkat çekiyor.
- Savaşın Avrupa'ya geri dönüşüne şahitlik edilen bir dönemde kabul edilen belgede, stratejik rekabetin arttığı; güvenlik tehditlerinin karmaşık hale geldiği; AB'ye komşu bölgelerde çatışmaların, askeri yığılanmanın ve istikararsızlığın arttığı; hibrit tehditlerin etkisini artırdığı; bağımlılıkların giderek daha çatışmacı bir hal aldığı; yumuşak gücün silahlaştırıldığı; aşı, teknoloji ve verinin dahi siyasi rekabet aracına dönüştüğü; açık denizler, uzay ve dijital alana erişimin daha tartışmalı hale geldiği; ekonomi ve enerjinin baskı aracına dönüştüğü; iklim değişikliğinin çatışma ve istikrarsızlıkları tırmandıran bir tehdit çarpanı etkisi yaptığı ifade ediliyor.
- Rusya'nın "Ukrayna'ya haksız ve sebepsiz saldırganlığı" karşısında Avrupa'da barışın yeniden tesisi için Birliğin benzeri görülmemiş bir kararlılık sergilediğine dikkat çekilerek, AB'nin hiç olmadığı kadar bütünleşik hareket ettiği vurgulanıyor.
- AB'nin güvenlik ve savunma alanındaki çabalarında tutarlılığı artırmayı hedefleyen ve ortak bir stratejik kültüre giden yolda önemli bir köşe taşı olarak görülen Stratejik Pusula, "Hareket et. Güvenliği sağla. Yatırım yap. Ortaklık kur." (*Act, Secure, Invest, Partner*) olarak özetlenebilecek dört sütun üzerine inşa edildi.
- Söz konusu dört sütun kapsamında sıralanan somut eylemler ve net bir takvim ile desteklenen Stratejik Pusula, gerek güçlü bir izleme mekanizması içermesi gerekse Üye Devletler'in sürücü koltuğunda olduğu bir sürecin ürünü olması itibarıyla öncülleri olan 2003 tarihli AB Güvenlik Stratejisi ve 2016 tarihli AB Küresel Stratejisi'nden ayrışıyor.
- Stratejik Pusula'nın, Birliğin krizlerle karşı karşıya kaldığında daha kararlı ve hızlı hareket etmesini sağlama hedefi doğrultusunda ortaya koyduğu en önemli girişim;

¹ A Strategic Compass for Security and Defence - For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/en/pdf>

2025 yılına kadar 5 bin askerden oluşan AB Hızlı İntikal Kapasitesi'nin (*EU Rapid Deployment Capacity*) oluşturulması.

- Farklı operasyonel senaryolarda ve krizlerin farklı aşamalarında konuşlandırılacak bu modüler gücün hazırlık düzeyinin, AB tarihinde ilk kez düzenli canlı tatbikatlar gerçekleştirilerek artırılması öngörülmektedir. AB Hızlı İntikal Kapasitesi'nin temel parametrelerinin yıl sonuna kadar Üye Devletlerce belirlenmesiyle operasyonel senaryoların geliştirilmesi ve ilk muhtemel tatbikatların 2023'te gerçekleştirilmesini takiben 2025'e kadar tümüyle operasyonel hale gelmeleri hedefleniyor.
- Bu kapsamda ayrıca, komuta ve kontrol süreçlerinin güçlendirilmesi ve özellikle askeri hareketliliğin artırılması üzerinde duruluyor.
- OGSP kapsamındaki sivil misyonların ve askeri hareketlerin jeostratejik ortamdaki ani değişimler karşısındaki etkinliğinin artırılması amacıyla daha hızlı ve esnek bir karar alma sürecinin teşvik edilmesi de Stratejik Pusula'nın öncelikleri arasında. Bu kapsamda, 2023 yazına kadar 30 gün içerisinde tam donanımlı 200 sivil uzmanın kriz bölgelerinde görevlendirilecek hale getirilmesi hedefi benimseniyor.
- Ortaklara destek sağlamada Avrupa Barış Aracı'nın daha etkili şekilde kullanılması gerektiği öne çıkıyor.
- Stratejik Pusula'nın ikinci sütununu oluşturan güvenliğin sağlanması hedefi kapsamında, Birliğin güvenlik çıkarlarının korunması ve tehditlerin öngörülmesi, caydırılması ve ele alınması konularındaki becerisini artırması gerektiği vurgulanıyor.
- Bu çerçevede, hibrit tehditlerin daha etkili şekilde ele alınması ve siber güvenlik ile siber savunmanın güçlendirilmesi amacıyla bir dizi yeni aracın geliştirilmesi öneriliyor.
- 2022'de farklı araçların bir araya getirilmesiyle oluşturulacak "AB Hibrit Araç Kutusu" kapsamında AB ile Üye Devletleri'ni hedef alan hibrit taktiklere eşgüdümlü şekilde yanıt verecek bir çerçevenin tesis edilmesi hedefleniyor.
- Siber tehditlere karşı daha hazırlıklı olunması ve bunlara etkili şekilde cevap verilmesi amacıyla Siber Savunma Politikası'nın geliştirilmesi, bir "Siber Diplomasi Araç Kutusu" oluşturulması ve manipülasyon ile dış müdahalelerin ele alınmasına yönelik bir dizi aracın geliştirilmesi bu alanda öngörülenler arasında yer alıyor.
- Yeni bir rekabet alanı hale gelen uzay bağlamında, 2023 yılının sonuna kadar Güvenlik ve Savunma için AB Uzay Stratejisi'nin geliştirilmesi hedef olarak belirleniyor. 2022 yılının sonuna kadar ise Antlaşmalarda yer alan dayanışma, karşılıklı yardım ve kriz müdahale mekanizmalarının uzay kanyaklı veya uzayda konuşlu askeri varlıklar için olası kullanımının araştırılacağı ifade ediliyor.
- AB'nin deniz, hava ve uzay alanlarındaki eylemlerinin ve özellikle denizlerdeki güvenlik aktörü kimliğinin güçlendirilmesi hedefi telaffuz edilerek, bu kapsamda Koordineli Deniz Gücü Varlığı'nın başta Hint-Pasifik olmak üzere farklı bölgelere genişletilmesi öngörülmektedir.
- Kabiliyetler ve yenilikçi teknolojilere daha fazla ve etkili yatırım yapılması gereklerinden hareketle Stratejik Pusula'nın üçüncü sütununu oluşturan yatırımların

artırılması çerçevesinde; Üye Devletlerin savunma harcamalarını kayda değer şekilde artırmaları üzerinde duruluyor.

- Bu kapsamda, 2022 ortasında AB'nin güvenlik gereksinimlerini karşılayacak düzeyde artırılmış ve iyileştirilmiş ulusal savunma harcaması hedeflerinin paylaşımı, Daimi Yapılandırılmış İşbirliği (PESCO) ve Avrupa Savunma Fonu (EDF) gibi girişimlerden tam anlamıyla istifade edilerek Üye Devletler'in ortak kabiliyet geliştirmeleri ve yeni nesil kabiliyetlere ve stratejik etkinleştiricilere müşterek yatırım yapmalarına yönelik girişimlerin ortaya koyulması öngörülmüyor.
- Savunma alanında ortak kabiliyetlerin geliştirilmesini ve yatırımları teşvik etmek üzere, 2023 yılından itibaren KDV muafiyeti ve EDF kapsamında bir prim sisteminin oluşturulması yönünde Komisyon tarafından çalışmalara başlanacağı ifade ediliyor.
- Savunma teknolojisinde yenilikçiliğin artırılması ve çığır açan teknolojilere yatırımın artırılması yoluyla stratejik kabiliyet açıklarının giderilmesi, teknolojik ve endüstriyel bağımlılıkların azaltılması ve tedarik zincirlerinin güvence altına alınması amaçlanıyor.
- Stratejik Pusula'nın son sütununu oluşturan ortaklıkların güçlendirilmesi hedefi kapsamında; NATO ve BM gibi ortaklar ve ASEAN gibi bölgesel gruplarla iş birliğinin artırılması, benzer düşünen ülkeler ve Türkiye, ABD, Kanada, Norveç, Birleşik Krallık ve Japonya gibi stratejik ortaklarla uyarlanmış ikili ortaklıkların geliştirilmesi hedefleri öne çıkıyor.
- Batı Balkanlar, komşuluk bölgesi, Afrika, Asya ve Latin Amerika gibi coğrafyalarda, artırılmış diyalog ve iş birliği yoluyla uyarlanmış ortaklıkların tesis edilmesi üzerinde duruluyor.
- Stratejik Pusula'da, **Türkiye'ye ilk olarak stratejik ortamın değerlendirildiği bölümde, Doğu Akdeniz özelinde yer veriliyor.** Bu bölümde; "AB Üye Devletlerine karşı provokasyonlar ile tek yanlı eylemler ve uluslararası hukuka aykırı egemenlik hakkı ihlallerinin yanında düzensiz göçün araçsallaştırılması nedeniyle Doğu Akdeniz'deki gerginliklerin sürdüğü ve hızla tırmanma potansiyeline sahip olduğu" ifade edilerek, **istikrarlı ve güvenli bir ortamın ve iyi komşuluk ilişkileri ilkesi doğrultusunda işbirliği ve karşılıklı yarar temelinde bir ilişkinin sağlanmasının gerek AB'nin gerekse Türkiye'nin çıkarına olduğu belirtiliyor.**
- Doğu Akdeniz bölümde benimsenen söylemin Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Yunanistan ikilisinin görüşlerini yansıttığı görülüyor. Nitekim, bu iki ülkenin Stratejik Pusula'nın oluşturulması sürecinde Türkiye'nin hasmane bir perspektiften değerlendirmesi yönünde yoğun mesai harcadıkları basına yansımıştı.
- Türkiye'ye ayrıca ikili ortaklıkların ele alındığı bölümde yer veriliyor. **Türkiye'nin OGSP misyon ve hareketlarına sağladığı katkıdan söz edilerek, AB'nin Türkiye ile müşterek çıkar alanlarında iş birliğini sürdürme iradesi ortaya koyuluyor.** Birliğin, Türkiye ile karşılıklı yarar temeline bir ortaklık geliştirme kararlılığına sahip olduğu belirtilerek bunun 25 Mart 2021 tarihli AB Zirvesi Bildirisi doğrultusunda Türkiye tarafından da iş birliği, gerilimin sürdürülebilir şekilde dindirilmesi ve AB'nin endişelerinin ele alınması yönünde eşit derecede kararlılık gerektirdiği kaydediliyor.

- AB'nin kurallara dayalı uluslararası sistemin sürdürülmesi amacıyla ortakları ve BM, NATO, G7 içerisindeki benzer düşünen ülkelerle iş birliğini güçlendireceği ifade edilerek, bu bağlamda ABD'nin Birliğin en önemli ve güçlü stratejik ortağı olduğu vurgulanıyor.
- NATO ile ilgili olarak ise AB-NATO stratejik ortaklığının, Rusya'nın Ukrayna'ya askeri müdahalesinin de gösterdiği gibi Avrupa-Atlantik güvenlik mimarisi açısından hayati önemde olduğu ifade edilerek, 2016 ve 2018 tarihli NATO-AB Ortak Bildirileri'nin uygulanmasındaki başarıdan hareketle bu ortaklığın geliştirilmesi için bir dizi girişim ortaya koyuluyor.
- NATO ile AB arasında siyasi diyalog, kriz yönetimi, askeri kabiliyet geliştirme ve askeri hareketlilik gibi alanlardaki iş birliğinin artırılacağı belirtiliyor. Hibrit tehditler, siber saldırılar ve dezenformasyon ile mücadele, durumsal farkındalık, askeri hareketlilik, tatbikatlar, deniz güvenliği ve Kadın, Barış ve Güvenlik Gündemi'nin uygulanması, iki örgütün iş birliği potansiyeli bulunan alanlar olarak telaffuz ediliyor. Bunların yanında, Stratejik Pusula'da, NATO-AB iş birliğinin yeni ve çığır açan teknolojiler, iklim değişikliği ve savunma, dayanıklılık ve uzay alanlarına da genişletilmesi iradesi ortaya koyuluyor.
- İki örgüt arasındaki siyasi diyalogun güçlendirilmesi için AB-NATO yüksek düzeyli toplantıların daha sık ve kapsayıcı şekilde düzenlenmesi, AB Siyasi ve Güvenlik Komitesi ile Kuzey Atlantik Konseyi arasında düzenli ortak toplantılar yoluyla belirli konularda iletişimin artırılması ve bilgi paylaşımı üzerinde duruluyor.
- Belgede, Rusya ve Çin'in ele alınış biçimi incelendiğinde, Kasım 2021'deki taslakta 6 kez değinilen Rusya'ya referansların nihai belgede 19'a çıktığı görülüyor. Çin'e ise son taslakta 9 kez değiniliyor.
- "Rusya'nın, Ukrayna'ya yönelik sebepsiz ve haksız askeri saldırganlığının, uluslararası hukuku ve BM Şartı'nı ihlal etmekle kalmayıp güvenliğe ve istikrara zarar verdiği" ifade ediliyor. Rusya'nın, Gürcistan ve Ukrayna'ya askeri müdahaleleri, Belarus üzerindeki fiili kontrolü ve dondurulmuş ihtilaflardaki askeri varlığı aracılığıyla nüfuz alanları oluşturmayı hedeflediği kaydedilerek, Rusya'nın revizyonist hamlelerinin Avrupa güvenlik mimarisini ve vatandaşların güvenliğini doğrudan tehdit ettiği belirtiliyor.
- "Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırganlığının", askeri hareketliliğin acilen artırılmasını zorunlu kıldığı belirtiliyor. Bu doğrultuda, operasyonel konuşlandırma ve tatbikatlar için askeri teçizat ve personelin hareketliliğinin sağlanması amacıyla ulaşım altyapısının NATO ve diğer ortaklarla iş birliği içerisinde güçlendirileceği bildiriliyor.
- Çin ile ilgili olarak ise Pekin'in AB açısından gerek bir iş birliği ortağı gerekse ekonomik ve sistemik bir rakip olduğu anlayışının sürdüğü görülüyor. İklim değişikliği olası bir iş birliği alanı olarak telaffuz edilirken, ekonomik piyasalara erişimdeki asimetrinin; dayanıklılık ve ekonomik rekabet konusunda endişelere neden olduğu ifade ediliyor. Çin'in bölgesel çatışmalara müdahalelerine, denizlerde ve uzayda artan varlığına, siber ve hibrit taktiklere başvurmasına ve askeri imkanlarını kayda değer şekilde geliştirmesine değinilerek, Çin'in gelişimi ve bölgesi ve dünya ile bütünleşmesi, çağa damgasını vuracak bir gelişme olarak nitelendiriliyor. AB açısından bunun

kurallara dayalı düzen ve Birliğin değer ve çıkarları ile çelişmeyecek şekilde gerçekleşeceğinin sağlanması üzerinde duruluyor.

- Stratejik Pusula kapsamında kaydedilecek ilerlemenin, AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi tarafından Avrupa Komisyonu ve AB Savunma Ajansı ile istişare içinde hazırlanacak yıllık raporlar ışığında değerlendirilmesi bekleniyor. Sürecin, Yüksek Temsilci'nin yıllık raporu ışığında AB Zirvesi'nin siyasi yönlendirmesiyle ilerlemesi planlanıyor. 2025 yılında ise gerçekleştirilecek yeni tehdit analizi ve Stratejik Pusula'daki hedeflere ulaşmadaki performans değerlendirilmesi ışığında, Yüksek Temsilci'nin teklifi ışığında belgenin olası güncellenmesinin gündeme alınacağı ifade ediliyor.